

[0219] HYLPERSK AARKLURKER (Forficula auricularia)

Yn eastlik Fryslân hjit de earkrûper *foarkestekker* yn it noarden, *knyptange* yn it suden; it lêste wurd mist yn it wurdboek fan Waling Dykstra en ek yn it *Frysk wurdboek*. Skiermuontseach seit *aireforker* (yn it Lânfrysk bitsjut *foarkje* 'stekke'), Hylpen *aarklurker* (sj. T. v. d. Kooy, *De taal van Hindeloopen*, s. 42, W. Dykstra, Fri. Wdb. op *aerklurker*)¹). Dat lêste hat Halbertsma op s. 11 fan syn *Lexicon* as *ârklorcker* yn de bitsjutting 'bloedsûger', Lat. *hirudo*, dus de ringwjirm dy't jin it bloed út de ieren (!) sûcht. Halbertsma bringt it earste lid *âr-* nammentlik by Frysk *æder* (hy skriuwt by forsin *ader*), Holl. *ader*, dat yn it Nijfrysk lykwols *ier*, yn it Hylpersk *iire* is. In 'hirudo' is yn it Hylpersk in *bloosûger*. It Hylperske *aar*, *âr* is fansels ús wurd *ear*. It wurdt de earkrûper wol neijown dat er jin it bloed út it 'ear kloarket' en dat hat him bûten Fryslân, û.o. yn it Halbertsma goed bikende Twinte, soms de namme bloedsûger bisoarge²). Licht dat Halbertsma syn forsin derút forklearre wurde moat.

Teake Hoekema.

1) *Kloarkje/klurkje/klorkje/klirkje* hat in *r* (ynfloed fan *loarkje*?) en dat makket oansluting by Holl. *kloken*, dat oars krekt deselde bitsjuttingen hat, lestich. De bitsjuttingen fan *kloken*, en *klakeren* (sj. WNT: Mak, Rhetoric. Gloss. op *claken*) soene sûnder al to great biswier forklearre wurde kinne út dy fan Midleechedútsk *kloken* 'etwas behende (*klôk*) tun', dêr't ek mei gearhingje Aldfrysk *biklokia* 'bidrage, soargje foar' en Midleechedútsk *bekloken* 'bidrage' en fierders Nijleechedútsk *klakern* (sj. *Brem.-Niedersächs. Wtb.*) en *klökern* (sj. *Ostfr. Wtb.* en *Schlesw. Holst. Wtb.*), dy't beide 'plúzje' bitsjutte. - Yn it Sölringer Leechedútsk hjit de earkrûper *ohrenklöker* (Wortatlas III en Driemaandelijkse Bladen 13 (1961), s. 106 ff.).

2) Sj. de earkrûperkaertkommentaer yn de noch kommende ôfl. 3 fan de *Taalatlas van Oost-Nederland*; forl. ek it WNT op *bloedzuiger* en *oorworm*.

HYLPERSK AARKLURKER (Forficula auricularia) (II)

Op myn stikje oer de nammen foar de earkruper yn U.W.XI, s. 3 binne in pear niisgjirrige reaksjes komd fan ús Skiermountseager leksikograef D. Fokkema. Foarst wol ik hjir jerne syn meidieling oer de bitsjutting fan it twadde lid fan Skm. *aireforker* oernimme. Neffens him hat *forkje* de bitsjutting fan 'wrotte', m.o.w. *aireforker* soe bitsjutte 'earwrotter'. Dat nimt net wei, dat de oarspronklike bitsjutting fan *forkje* dochs wol eat mei *fork* 'foarke' to krijen hawn hawwe moat, to mear om't wy lyk foar it Skiermountseach oer oan 'e fêstewâl ek de bineaming *foarkestekker* hawwe, dêr't û.o. J. Boersma yn syn bydrage oer de *Earkrûper* (yn *De Pompeblêdden* XXXIII, 202-203) noch wer op wiist. - Dan komt as fariant fan it Lânfryske *klo(a)rkje/klurkje* ensfh. op it 'eilaun' foar *klarkje/klairkje/klaarkje*, dat dochs wol eat út to stean ha sil mei Aldfrysk *klâr* 'klear' soe men sizze. Mar hoe sit it dan mei de lûding fan *kloarkje* b.g.? Is dy - mèi de bitsjutting 'sûge' - oernommen fan *loarkje* en moatte wy it forbân mei âldfrysk *biklokia* en oare dêroan bisibbe foarmen alhiel ôfskriuwe? T. H.